

рожденски център. През времето на неорганизираното книгоразпространение поклонническото движение има значителен принос Сливен да намери място в "топографската карта на българската книжнина". Манастирите, обект на поклонение, разполагат с богати библиотеки. По-голяма част от монасите са просветени и притежават частни библиотеки. Отивайки на таксид, те носят със себе си и книги, за да ги ползват в проповедническата и просветната си дейност. Част от книгите остават като наследство на учениците. В списъците на спомоществатели от Сливен фигурират имена на таксидиоти, които, като подпомагат изданията, стават притежатели на екземпляри от тях. Монаси от Рилската обител продават книги на ежегодния Сливенски панаир. Трудно е да бъдат прецизирани всички книги, попаднали в града по един или друг начин, свързан с поклонничеството. В този смисъл съхраненото от времето е малка част от целия обем, в който е била популяризирана тогавашната книжнина- религиозна и новобългарска.¹³ Заслужава да отбележим един Дамаскин, написан на български език с гръцки букви и приписки на гръцки език от 1783 г. В края на книгата са подвързани няколко листа с друг почерк и печат на Атонски манастир от 1687 г.¹⁴ Логично е, именно чрез поклонничеството, в Сливен да е попаднал съхраненият екземпляр от Евангелие на караманлийски, издадено в Атина през 1838 г.¹⁵ Известно е, че х. Добри отбелязва в караманлийски псалтир датата, на която се е родил синът му Иван Добровски.¹⁶

От XVIII век хаджийството ангажира обществената и духовна активност, материалните възможности на повече сливенци. Те не се задоволяват да бъдат "яръм хаджии", а поемат пътя на поклонението пред Божи гроб. Сливенецът Никифор записва през лятото на 1742 г. в послесловие към „Описание на ерусалимските черкви и манастири“, поместено в Дамаскин от XVIII век: "Благословение за тези, които питат за светото място, за светия град Ерусалим, че е твърде красив и на хубаво място. Да знаеш да му кажеш как е и що е, да му се струва, че е ходил и вещ е станал".¹⁷

Със значимост за разрастване на поклонническото движение са контактите на сливенските християни с ерусалимското духовенство, заинтересовано да спечели благоволенieto на православното папство. От XVII в. божигробските патриарси поддържат регулярни връзки с българските земи, включително и със Сливен. Те лично, или посредством делегации, се обръщат към местното население и духовенството с молба за събиране на помощи- очевидно след наблюдения, които им дават основание, че подобни финансови искания могат да бъдат удовлетворени. Между 1659 г. и 1664 г. Сливен е посетен от ерусалимски духовници, сред които